

עלון
דו שבועי

f חפשו אותנו בפייסבוק "ענג שבת"

ענג שבת

פרשת ויגש - ויחי

ה' בטבת ה'תשפ"ו
(26.12.2025)

עלון מס' 6 (1396)
(שנה ארבעים)

לעילוי נשמת אפרים פלוג בן יהודית וזאב ז"ל יהי זכרו ברוך!

מועדי השבת ויגש

ער"ש מוצ"ש	
י-ם	16.07 - 17.23
ת"א	16.21 - 17.24
חיפה	16.10 - 17.22
ב"ש	16.25 - 17.26
אילת	16.18 - 17.24

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת ויגש - יום י'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.05 - 5.03
זמן הנחת תפילין	5.52 - 5.51
הנץ החמה(מישור)	6.42 - 6.41
הנץ החמה(הנראה)	6.48 - 6.46
ס"ז ק"ש מג"א	8.25 - 8.23
ס"ז ק"ש הגר"א	9.12 - 9.10
חצות היום	11.45 - 11.42
מנחה גדולה	12.16 - 12.12
שקיעת החמה	16.48 - 16.43
צאת הכוכבים ב'	17.38 - 17.33

דף יומי: זבחים קד - קי

מועדי השבת ויחי

ער"ש מוצ"ש	
י-ם	16.12 - 17.28
ת"א	16.26 - 17.29
חיפה	16.15 - 17.27
ב"ש	16.30 - 17.31
אילת	16.23 - 17.29

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת ויחי - יום י'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.07 - 5.06
זמן הנחת תפילין	5.53 - 5.52
הנץ החמה(מישור)	6.43 - 6.42
הנץ החמה(הנראה)	6.49 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.27 - 8.25
ס"ז ק"ש הגר"א	9.14 - 9.12
חצות היום	11.48 - 11.45
מנחה גדולה	12.19 - 12.16
שקיעת החמה	16.53 - 16.48
צאת הכוכבים ב'	17:43 - 17.38

דף יומי: זבחים קיא - קיז

ויגש אליו יהודה - בין דיבור לתפילה

אחד הרגעים הדרמטיים והמרשימים בתנ"ך הוא נאומו של יהודה בפרשת ויגש. זהו נאום שמצליח להיות בעת ובעונה אחת פוליטי, משפחתי, רגשי ורוחני. לא במקרה עסקו בו חז"ל ופרשני הדורות שוב ושוב, וחשפו בו רבדים עמוקים ופנימיים. בדברים הבאים אבקש להתבונן בשתי תופעות בולטות בנאום הזה: עצם ה"גישה" של יהודה, והמעברים החדים בדבריו בין לשון נוכח ללשון נסתר.

התורה אינה פותחת את נאומו של יהודה בביטוי השגרתי "ויאמר", אלא בחריגה מכוונת: "ויגש אליו יהודה". כבר כאן התורה מאותתת לנו שלא מדובר רק בדיבור, אלא בתנועה. יהודה אינו רק מדבר - הוא מתקרב. אור החיים הקדוש מסביר זאת על דרך הפשט: יהודה חורג מכללי הטקס המלכותי, נכנס פנימה, אל תחום המלך עצמו, כדי לדבר עמו ישירות, ללא מתווכים וללא מאזינים. זהו ניסיון להפוך נאום רשמי לשיחה אישית, כזו שאולי תצליח לגעת בלב השליט.

חז"ל, בדרכם, הרחיבו את התמונה. במדרש נאמר שגישתו של יהודה כוללת שלושה רבדים: פיוס ותפילה - בהתאם למופעים השונים של הביטוי "ויגש" בתנ"ך. יהודה אינו יודע איזו שפה תפתח את לבו של יוסף - שפת האיום, שפת הפיוס או שפת הבקשה - ולכן הוא נע בין כולן. בהתאם לכך אפשר להבין גם את המעברים בדבריו בין לשון נסתר ללשון נוכח. לשון נסתר היא לשון מכובדת ומרוחקת, המתאימה לדיבור לפני מלך. לשון נוכח היא לשון ישירה ואישית, שיכולה להתפרש כהתקרבות - אך גם כחוצפה מסוכנת. יהודה מנסה את כל המפתחות.

אולם המדרש מלמד אותנו שבנאומו של יהודה יש גם רבדים נוספים ועמוקים: "כתיב (משלי כה) 'תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו' - מה אופן זה מראה פנים מכל צד, כך היו דבריו של יהודה נראים לכל צד בשעה שדיבר עם יוסף". האדמו"ר מפיאסצנה הי"ד, בספרו אש קודש (פרשת ויגש, שנת תש"ב), רואה במדרש זה משל לעולם התפילה. גם אנחנו, בתפילה, נעים בין תחושת קרבה לתחושת ריחוק. מצד אחד אנו פונים לקב"ה בלשון נוכח - "ברוך אתה", ומצד שני מדברים עליו בלשון נסתר - "הוא יעשה שלום עלינו". שני הלשונות הללו מבטאים מציאות רוחנית מורכבת: לעיתים אנו חשים קרבה גדולה לה', ולעיתים חווים ריחוק והסתר פנים - בבחינת "אתה א"ל מסתתר".

האדמו"ר מדגיש שכדי להגיע לתחושת קרבה נדרשת עבודה. הקרבה אינה באה מאליה; היא דורשת תנועה, מאמץ פנימי, בבחינת "ויגש". תפילה שנעשה מתוך הרגל בלבד אינה מספיקה. יש צורך בגישה מודעת, בהתקרבות מכוונת, ובעבודת הלב. ובלשונו דברים אלו מקבלים משמעות מצמררת כשזוכרים את המקום והזמן שבהם נאמרו - בגטו ורשה, בלב ההסתר הגדול. דווקא שם מלמד האדמו"ר שתפילה אמיתית אינה הכחשת החושך, אלא ניסיון נועז להתקרב גם מתוכו.

עשרה בטבת, שחל השבוע, הוא בין השאר גם יום הקדיש הכללי - יום שבו אנו אומרים קדיש על אלו שיום פטירתם לא נודע, ועל אלו שאין מי שיאמר עליהם קדיש. הקדיש עצמו כמעט ואינו מזכיר את המוות; הוא כולו דיבור של גדלות, של קרבה ושל פנייה אל ה'. גם כאן אין זה "ויאמר" מרחוק, אלא "ויגש" - עמידה אמיצה מול האובדן וההסתר, ובקשה לשמר קשר, כדברי דוד המלך: "אם אֶסֶק שְׁמַיִם שָׁם אֶתֶּה, וְאֶצִּיעָה שְׂאוֹל הַיָּם" (תהלים קט).

פרשת ויגש ויום הקדיש הכללי נפגשים בקריאה משותפת: לא לוותר על הדיבור, לא לוותר על הקרבה. גם כשהמציאות קשה, גם בזמני הסתר - להמשיך לגשת, אל אדם ואל אלוקיו, ומתוך זה להוסיף אור בעולם. הרב ירוזן ניסנהולץ, רב קהילת הפועה"ז ע"ש הרב דורף, נחלת יצחק, ת"א

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן
כתובת: רח' פאת השולחן 8, תל-אביב
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234063
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

העלון מוקדש לזכר ולעיני
ד"ר **אריה עזריאל אלקן** ז"ל
נפטר ב-ט"ז בטבת תשל"ג.
יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולעיני
ר' **יהודה אברהם**
בן **יעקב אליעזר פלדמן** ז"ל
נפטר ב-ח' בטבת תשמ"ז. יהי זכרו ברוך!

הפוסקים מבארים שעשרה בטבת לא היה נדחה אפילו אם היה חל בשבת (אף-על-פי שבמציאות לא יקרה שיחול בשבת).

עשרה בטבת - יום הקדיש הכללי
ביום כ"ז בכסלו תשי"א קבעה הרבנות הראשית לישראל את יום עשרה בטבת כ"יום הקדיש הכללי לזכר קדושי השואה", ויום היארצייט - הזכרון לזכר נפטרים והנרצחים שיום מותם לא נודע:

"יום העשירי בטבת נקבע על ידינו, ליום השנה לקהילות ישראל - אנשים נשים וטף - שניספו בהמוניהם באכזריות, בידיה הטמאות של המפלגת הנאצית בגרמניה; ועשן הכבשנים, שבהם עלו על המוקד, כיסה עליהם ועל יום פקודתם. לאלה מיליוני החללים, שאין סמוכים לקביעת יום מותם, יום זה קודש לזכרם ולעילוי נשמותיהם הזכות והטהורות. דינו של יום זה, יום העשירי בטבת, לבניהם ולקרוביהם, כדינו של יום המיתה - לאמירת קדיש, ללימוד משניות ולהדלקת אור נשמה ולכלל יהודי באשר הוא שם, קדוש היום הזה לזכר רבבות בתי אבות ומשפחות שנשמדו כליל ללא השאר שריד ופליט; וגואלם הוא בית ישראל כולו. ועל כל אחד להדליק בליל זה אור לעשירי בטבת, נר נשמה בביתו, ומי שאין הוריו בחיים ישתתף באמירת קדיש בציבור, כפי שקבעו רבותינו, כל אחד ואחד, בלי הבדל עדה, ונקיים בכך את הערבות שאנו ערבים זה לזה".

זה שלווה אירועים שארעו בסמיכות זו לזה - בחי' בטבת, תורגמה התורה ליוונית. בטי' בטבת נפטרו עזרא הסופר ונחמיה בן חכליה. ובי' בטבת החל המצור על ירושלים בזמן בית ראשון. חכמינו אחדו שלושה אירועים אלה, ליום אחד של תענית, וגם בגלל חומרת המצור, תחילה לחורבן הבית קבעו את הצום ביום האחרון מבין שלושת מקרים אלה. עזרא ונחמיה היו מאחרוני הנביאים, פטירתם מהעולם מביא קץ לנבואה. עם פטירתם יש סוף לדיבור של הקב"ה עם בני אדם - הקשר הישיר בין שמים לארץ ניתק. נגמר מחד, ומאידך, פורצת בעולם הפילוסופיה היוונית שאינה פוסחת עלינו. הכפיה לתרגם את התורה ליוונית הינה סימן היכר לכך. סופה של הנבואה הוא גם תחילתה של הפילוסופיה החכמה היוונית פורצת ושופתת את העולם. תהליך הבניה בכלים האנושיים, מלמטה למעלה, עומד בסתירה לדיבור האלוהי שהיה מלמעלה למטה. שלושת שלבי החורבן, הם רצף אחד. תחילת חורבן בית ראשון, הביא בהמשכו, בשנת שני, להפסקת הנבואה, שגרמה לתורה להלמד בכלים זרים. החורבן שמתחיל בעשרה בטבת, עם הקפת ירושלים במצור, ממשיך בטי' בו עם הפסקת הנבואה בפטירתם של עזרא ונחמיה, ומגיע לשיאו בחי' בטבת עם תרגום התורה ליוונית.

שבת פרשת ויחי

ההפטרה: "ויקרבו ימי דוד" (מלכים א' ב, א).
סוף זמן קידוש לבנה: במוצש"ק בשעה 20:28 (לחומרא 20:16)

יום חמישי, י"ט בטבת - יום ראשון למנהג תענית **שובבי"ם**.

שובבי"ם ת"ת

ראשי תיבות של פרשיות השבועות הבעל"ט: שמות וארא בא שלח יתרו משפטים (תרומה תצוה) שבהם קוראים על גלות מצרים. מנהג יראים, חסידים אנשי מעשה מתענים בכל יום חמישי מן השבועות שקוראים בהם את הפרשיות ישראל וירבו ולא תפיל אשה עוברת, לכן קבעו התעניות ביום חמישי שנבראו בו הדגים ונאמרה בהם הברכה "פרו ורבו" ובהם מברכים תמיד "וידגו הרוב". סדר התעניות מתחיל בפרשת שמות שבה כתוב: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", ונגמר בפרשת תצוה שהוא גמר הצווי על מלאכת המשכן שעל ידו הקב"ה שוכן בתוך בני ישראל וע"י שנית כבודו הם מתברכים. דין תעניות אלו כדין תעניות יחיד וצריך לקבל תענית מבעוד יום רביעי. אע"פ שתחילת התקנה לא הייתה אלא לשנה מעוברת בלבד כבר נהגו שגם בשנים פשוטות מתענים אך חוץ מבפרשיות תרומה ותצוה. לא מתענים בראש חודש ולא בטי' בשבט, ואם הם חלים בימי חמישי דוחים התענית לשבוע שקוראים בו פרשיות ויקהל פקודי, ולא לפרשת כי תשא שיש בו מעשה העגל והוא קטגוריה על ישראל, ואין עושים סגוריה בשעת קטגוריה (מספר התודעה ל"אליהו כי טוב")

שבת פרשת ויגש

ההפטרה: "ויהי דבר ה' אלי" (יחזקאל לז, טו).

יום שלישי - עשרה בטבת, תענית ציבור.

תחילת הצום: ירושלים 5:26, תל-אביב 5:29, חיפה 5:30, באר שבע 5:27, אילת 5:22.

סיום הצום: ירושלים 17:09, תל-אביב 17:05, חיפה 17:05, באר שבע 17:09, אילת 17:10.

התפילה, "עננו", וקריאת התורה בתענית

בשחרית אומרים סליחות. הש"ץ אומר "עננו" בין "גואל" לרפאנו". אבינו מלכנו, קריאת התורה: "ויחל" (פרשת כי תשא. שמות לב, יא-יד, לד, א-י).

יש לדעת, כי ברכת 'העונה בעת צרה' ('עננו') וקריאת התורה בתענית ציבור נתקנה לציבור של מתענים, עשרה, דווקא (ראה ביאור הלכה סי' תקסה ד"ה 'שאי אפשר'), אבל כשאין עשרה מתענים אין ש"ץ קובע ברכה לעצמה ואין קוראים בתורה. אבל ש"ץ אומר 'עננו' בברכת 'שומע תפילה' בלי חתימת הברכה. ולגבי 'עננו' עם ברכת 'העונה בעת צרה' - בצום עשרה בטבת, שהוא מדברי קבלה, קובע ש"ץ ברכה לעצמה גם כשיש שבעה מתענים.

כשאין ש"ץ אלא מי שאינו מתענה, הריהו אומר 'עננו' ב'שומע תפילה' בלי חתימת הברכה, אך אינו אומר 'ביום צום תעניתנו', אלא 'ביום צום התענית הזה'.

מנחה: הפטרה: האשכנזים מפטירים במנחה 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיהו נה, ו).

עשרה בטבת - היום שבו החל המצור של נבוכדנצר השני מלך בבל על ירושלים, שהסתיים בחורבן ממלכת יהודה, ירושלים וחורבן בית המקדש הראשון. היום נקבע כאחד מארבעת הצומות על חורבן ירושלים ביחד עם צום גדליה, **שבעה עשר בתמוז ותשעה באב.** (זכריה ח, יט).

החומרה בצום עשרה בטבת

מצויה חומרה מיוחדת בצום עשרה בטבת, שאין בצומות האחרים, אפילו לא בצום תשעה באב. כותב השולחן ערוך בהלכות תשעה באב (אורח חיים סימן תקנ"ג סעיף ג'): "כל די' צומות הללו אם חלו להיות בשבת, נדחין לאחר השבת". הרמ"א שם מוסיף: "ואם חלו בערב שבת, קורים בשחרית ומנחה ויחל". כלומר, אם חלו ביום ששי, נוהגים בהם כבשאר הצומות. ומעיר שם המשנה ברורה: "האי לשנא גם-כן לאו דוקא, דכל הארבעה צומות גם כן אי אפשר לחול בערב שבת, לפי הקב"ה עות המבאר (לפי חשבון הלוח העברי), כי אם עשרה בטבת בלבד. ואז אין אומרים ודוים ונפילת אפיים במנחה לפי שהוא ערב שבת (שם וגם בבאר היטב).

הבית יוסף על הטור בסימן תקנ"ו: עשרה בטבת משונה משאר תעניות. שאפילו אם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר. בכל הצומות פירש הנביא את החודש: "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי" (זכריה ח, יט) - וחכמים קבעו היום בחודש. מה שאין כן לגבי עשרה בטבת, מפני שיש לגביו התבטאות מיוחדת בדברי הנביא יחזקאל: "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית פחדש העשירי פעשור לחדש לאמור: בן אדם פתח דף את שם היום את עצם היום היה ספוק מלך בבל אל ירושלים בעצם היום הזה". (יחזקאל כד, א-ב). הביטוי "בעצם היום הזה", בא ללמד שהצום יחול ביום זה בכל תאריך, בדומה לצום יום כיפור. ראו במנחת חינוך מצוה שא. וראה אור שמח ה' תעניות פ"ה ה"ו וחיודשי הגר"ח ראש השנה י"ח, ספר אבדרהם (סדר תפלת התענית). העובדה שהפוסק מדבר בצורה מפורשת על היום של הצום הזה, נותנת לו רמת חומרה מיוחדת. רבי יהונתן אייבשיץ הסביר ביערות דבש (ח"א דרוש ב') ע"פ האבדרהם, שעשרה בטבת הוא "יום הרע אויב בקדוש לצור על עיר, ויום הוא קשה לישראל למאד יותר מיום חורבן הבית, כי ט' באב אינו דוחה שבת, ואילו י' טבת דוחה שבת כמו יום הכפורים. וכיון שכבר הותרה הרצועה מלמעלה לצור על עיר, כבר אח"כ היתה הדרך כבושה לפני אויבי עמו לעשות כאשר עממו בעוונות הבריים".

שעון שבת - חלק ב' הארכת או קיצור מצב קיים
בפעם הקודמת עסקנו בשיקולים ההלכתיים הכרוכים בהפעלת שעון שבת קודם כניסת שבת, ואילו כעת נעבור לדון בשאלה מצויה יותר - האם ניתן לשנות את פעולתו של שעון השבת במהלך השבת עצמה. תחילה נעסוק בהארכת המצב הקיים, ולאחר מכן בקיצורו. כאשר מאריכים את פעולתו של שעון השבת על ידי הוספת זיזים למצב הקיים, שינוי הזיזים אינו גורם כיבוי אלא מסיר את הגורם המונע מן החשמל להמשיך ולפעול. לפיכך, אין מדובר בגרם כיבוי אלא בהסרת המונע בלבד. הסרת מונע מותרת כפי שעולה ממספר מקורות: הרמ"א התיר להסיר מלח מעל לשונו של גוסס, אף שהדבר עשוי להביא ליציאת הנפש, משום שאין כאן אלא הסרת דבר המעכב (יו"ד ס' של"ט). בדומה לכך, מותר לסגור חלון מפני הרוח אף שהרוח מבעירה את הנר, שכן סגירת הדלת אינה מכבה את האש אלא "אלא עוצר הרוח ואם תכבה תכבה" (או"ח סימן רע"ז מ"ב סק"א). ממקורות אלו עולה בבירור שהארכת מצב קיים מותרת.

הבעיה המורכבת יותר נוגעת לשאלה האם מותר לקצר את פעולתו של שעון השבת, כלומר לגרום לכך שמכשיר חשמלי יידלק מוקדם יותר או ייכבה מוקדם יותר. כאן אנו נדרשים לבירור יסודי של דין גרמא - עשיית פעולה כעת שתביא לתוצאה של הדלקה או כיבוי בשלב מאוחר יותר. במסכת שבת (קכ"א), נחלקו האם מותר להעמיד כדים מלאים מים לפני הדליקה כדי שיכבו את האש לכשתגיע אליהם, ולהלכה פסקו ראשונים רבים שגרם כיבוי מותר. לעומת זאת, במסכת ביצה (כ"ב, א) מבואר שהסתפק מן השמן חייב משום מכבה והמוסיף שמן לנר חייב משום מבעיר, ומשמע לכאורה שגרמת שינוי בבעירה אסורה. הראשונים עמדו על הסתירה שבין הסוגיות. לדעת התוספות, גרמא מותרת, אלא שהוספת שמן לנר או נטילתו משפיעה ישירות על גובה הלהבה, ולכן נחשבת למעשה בידיים. הרא"ש, לעומת זאת, חילק בין גרם כיבוי הבא מגורם חיצוני לחומר הבעור, כגון כדי מים, שהוא מותר, לבין נטילה מחומר הדליקה עצמו, הנחשבת ככיבוי גמור ואסורה.

מחלוקת זו נוגעת גם לדיון בשעון שבת. אם נחשיב את שינוי הזיזים כפעולה חיצונית לזרם החשמל, בדומה להנחת כדים מלאים מים לפני הדליקה, יש מקום להתיר אף לדעת הרא"ש. ואכן כך ביאר הרב עובדיה יוסף, שכיוון זיזי שעון השבת נחשב לדבר חיצוני למערכת החשמל, וממילא ניתן לראותו כגרם כיבוי המותר. אולם אם נבין את פעולתו של שעון כ"הסתפקות" מן החשמל עצמו, יש מקום להחמיר ולראות בכך כיבוי ממש.

להלכה פסק השו"ע שגרם כיבוי מותר, אך הרמ"א בשם כמה ראשונים אסר גרמא אלא במקום היזק או הפסד, וכך פסק הרמ"א להלכה (של"ד סע' כב). יש שכתבו שגם הפסד של תשלום על חשמל נחשב הפסד (עולת נח), אך רבים חלקו על כך בטענה שמדובר בהפסד מועט. היו שהציעו להקל מטעם שהפסקת זרם החשמל אינה בגדר כיבוי אלא מניעת כניסת זרם חדש (צ"א, ח"א ס' כ' פ"ז).

למעשה, מקובל שאין להקל בעשיית מלאכה בגרמא אלא במצבים מיוחדים, כגון במקום חולי (אף שאין בו סכנה), כגון אור המפריע למנוחת החולה, או במקום צורך גדול של לימוד תורה, במקום צער של חוסר כבוד בימי הקיץ, שאז יש מקום להקדים את הדלקת המזגן. בשו"ת מנחת שלמה (ח"י ס"ו) חידש שהחמירו בגרמא באיסורי תורה, "מה שאין כן בדרבנן לא מצינו שאסור". לפי זה, קירוב זמן הדלקת פלדת שבת, שהפעלתה כרוכה בהבערה מן התורה, בעייתית, בעוד שמזגן או מנורת לד, שלרבים איסורם מדרבנן, יש צד נוסף להקל.

לסיכום, הארכת המצב הקיים בשעון שבת מותרת. לעומת זאת, קיצור פעולתו אינו מותר אלא בשעת צורך גדול, כגון במקום חולי או צער משמעותי.

שיטת הרמב"ם בדין ערכאות

הרמב"ם, בהלכה האחרונה בהלכות סנהדרין, כתב: "כל הדין בדיני עכו"ם ובערכאות שלהן, אע"פ שהיו דיניהם כדיני ישראל, הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו, שנאמר "ואלה המשפ"טים אשר תשים לפניהם"; לפניהם - ולא לפני עכו"ם, לפניהם - ולא לפני הדיוטות." (הלכות סנהדרין כו, ז) יש לשים לב לביטוי "דיני עכו"ם". ייתכן כי לדעת הרמב"ם, האיסור אינו קשור לזהות הדיין - האם הוא יהודי או גוי - אלא ל"דין" המהותי שלפיו הוא פוסק. השופט יעקב בזק, במאמר חריף ביותר שפורסם בכרך הראשון של תחומים "בתי המשפט בישראל - האמנם 'ערכאות של גוים' ניתח את ההבדל בין 'דיין' עכו"ם ל'דיין' עכו"ם. השופט בזק טען כי הגרסה הנכונה ברמב"ם שונה מזו שהבאנו לעיל, ובה לא כתוב "דין" אלא "דיין". השופט בזק ציטט מאמר שהפנה לדברי רמב"ם אלה, וחלק עליו: "על פי דברים אלה קבע המחבר כי בתי הדין במדינת ישראל 'הדנים לפי משפטים זרים הם 'ערכאות' לפי שהם דנים בדיני עכו"ם". אולם שיבוש קטן בציטוט גרם לו למחבר לטעות במשמעות כל אותה הלכה, שכן לא נאמר ברמב"ם: "כל הדין בדיני עכו"ם", אלא "כל הדין בדיני עכו"ם". ולענייננו ההבדל הוא מכריע ... ההלכה כנגד 'ערכאות של גוים' כפי שהיא מופיעה בתלמוד וברמב"ם ובשולחן ערוך מכוונת בפירוש אך ורק נגד ההליכה לבתי דין של השלטון הזר תחת להזדקק לבית-הדין של הציבור היהודי; אין היא דנה כלל בשאלת מהות הדין עצמי שלפיו דנים..."

שתי הגרסאות, "דין" ו"דיין", מופיעות בדפוסים שונים של הרמב"ם. בדפוס שיצא בירושלים בשנת 1973, מופיעה המילה "דייני" (כפי שכתב השופט בזק) וכך גם בדפוס של באר שוורצה ב-1880. מנגד, בדפוס של שתי פרנקל מופיעה המילה "דיני". גם בדפוס של "מפעל משנה תורה לשחזור נוסח המקור" מופיעה המילה "דיני" עם תוספת ניקוד. בכתב יד קדום של הרמב"ם מהמחצית הראשונה של המאה הי"ד, שנמצא בבית הספרים הלאומי, מופיעה המילה "דיני" עם י' אחת.

גם אם יש מקום לדון מהי הגרסה הנכונה ברמב"ם בפוסקים שאחריו התמונה ברורה יותר. הטור, ובאופן מפורש יותר השולחן ערוך, ציינו בפסיקת ההלכה רק את "דייני" עכו"ם. בשונה מהרמב"ם, הם לא הזכירו את האיסור לגשת למשפט אצל הדיוטות. הטור כותב: "אסור לדון בפני דייני עכו"ם אפילו בדין שדנין כדיני ישראל, וכל הדין בדיניהם הרי זה רשע וכאילו חרף והרים יד בתורת משה." (חושן משפט כו, א) הטור אמנם כתב על "דייני עכו"ם", אבל לאחר מכן הוסיף: "וכל הדין בדיניהם". האם זה כולל גם שופטים יהודים שדנים לפי חוקים של גוים? מכל מקום, מחבר השולחן ערוך חידד ודייק יותר את הניסוח: "אסור לדון בפני דייני עובדי כוכבים ובערכאות שלהם (פי' מושב קבוע לשריהם לדון בו), אפילו בדין שדנים בדיני ישראל, ואפילו נתרצו ב' בעלי דינים לדון בפניהם, אסור. וכל הבא לידון בפניהם, הרי זה רשע, וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת מרע"ה." (שולחן ערוך שם)

אף שמדברי השולחן ערוך נראה די בבירור שהאיסור מוגבל רק לשופטים שאינם יהודים, פוסקים רבים רואים איסור גם בפניהם לשופטים יהודים שאינם דנים על פי התורה, ומגדירים אותם בתור ערכאות של גוים. נראה דוגמה מתוך תשובה של הרב עובדיה יוסף: "ודע כי אף על פי שהסמכות החוקית כיום מטעם הממשלה לדון בדיני ממונות ונחלות היא לבתי המשפט החילוניים, והשופטים שם יהודים הם, עם כל זה ברור כי לפי דין תורתנו הקדושה התובע את חבריו בבתי המשפט שלהם גדול עונו מנשוא, והוא בכלל מה שפסקו הרמב"ם (בפרק כו מהלכות סנהדרין הלכה ז) והטור והשלחן ערוך חשן משפט (סימן כו סעיף א): שכל הדין בערכאות שלהם הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו." (שו"ת יחוה דעת ד, סה).